

La calamarsa

(ALDC, III, 683. La calamarsa)

Per a designar la ‘precipitació en forma de grans de glaç’ dos mots estan probablement en relació amb antigues creences populars: *calabruix* i *calamarsa*. El primer derivaria del cèltic *CARIA* ‘pedra’ unit a *VROIKSAI* ‘bruixa’ > **querabruix* ‘pedra de bruixa’ > *calabruix*, o unit a *VROIKSOW*, genitiu plural cèltic > **querabruixó* > *calabruixó*, un i altre per dissimilació de líquides; der. del primer: *calabruixada* 73; var. i der. del segon: *calabraixó* 43; *calabujó* 145, per dissimilació de líquides i sonorització de [ʃ]; *calamuixó* 118, 125, per equivalència acústica; *garbaixó* 99, *gargaixó* 102, *barbaixó* 108; *bruixó* 90, 107, 185; *calabruixonada* 128; *garbaixonada* 99. Quant a *calamarsa* (present també a les loc. 136 i 137), el segon element s’ha relacionat amb el mes de *març*, com si fos “pedra de març” i, efectivament, alguns informadors fan referència a aquest mes (12, 16, 22, 28, 43, 52, 137) o a la primavera (15, 29) com a l’època més freqüent de les calamarses i, fins i tot, tenim el der. de *març*, *marceria* 12; der. *calamarsada*, sovint referit al caràcter abundant d’aquesta precipitació.

La consistència sòlida, dura, de la calamarsa és l’origen de *pedra* (var. *preda* 79, per metàtesi freqüent en mall.), generalment més grossa que la *calamarsa*, com es desprèn dels inf. de les loc. 10, 13, 15, 18, 25, 26, 39, 44, 45, 52,

58, 67, 117, 119, 120, 123, que el *granís* (83, 89, 93, 130, 131, 136, 142, 149, 162, 164), la *granissa* (1, 60), el *granisso* (87, 94, 100, 160), el *granissol* (156, 176, 180), el *bruixó* (90, 185), el *garbaixó* (99), el *gargaixó* (102), el *calamuixó* (118), el *calabruixó* (140) o el *granu*[θ] (132, 138, 158); der. *pedregada*, *pedrada* 70, 71, *predejada* 149, 152 (← *pedrejar*), *pedrusca* 72, *pedrisco* 124 o les formes verbals *pedregar* 4, *apedregar* 131, 138, 142.

La metàfora del gra ha donat els der. *granís*, *granissada* (-*isada*), *granissó* (-*isó*) 53, 183, *granísol* (-*issol*), *granissolada* 169, 190, *granisso* (-*iso*, -[θ]o) 87, 94, 100, 160, 168, 170, 172, 182, 187, 189, probablement dependent del cast. *granizo*; *granús* (-u[θ]) 132, 134, 138, 139, 158; *granussa* 11, *granussada* (-u[θ]ada) 88, 132, 134, 138, 139, i el verb *granillar* 9.

Altres mots: *nissos* 18, 37, plural de *anís*, amb afèresi vocàlica, per comparació amb la mida dels fruits de l’anís; l’expressiu *matacabres* 2-5, 8, 9, 86, 155, pels efectes nocius; l’aproximatiu *aigua gelada* 165, 177; *neu* 85, per similitud amb els flocs, dits també en alguerès *floques*, i el gal·licisme *grela* 7, 14 (← fr. *grêle*). *Garrabís* 17 (no DECat) és d’origen fosc.

Són mots normatius *calamarsa*, *pedra*, *pedregada*, *granís*, *granissada*, *granissó* i *granissol*, des del DG₁, 1932.

